

EVJE OG HORNNES KOMMUNE

Kasernevegen 19
4735 EVJE

Saksbehandler, innvalgstelefon

Hilde Nordby Falkenhaus, 37 01 75 85

Vedtak om utslippstillatelse for Evje og Hornnes kommune til utslipp av kommunalt avløpsvann fra Evje tettbebyggelse

Statsforvalteren i Agder gir Evje og Hornnes kommune tillatelse til utslipp av rensset avløpsvann til Otra. Tillatelsen er gitt på visse vilkår med hjemmel i forurensningsloven § 11, jf. §§16, 22 og 40 samt forurensningsforskriften § 14-4. Tillatelsen med tilhørende krav og vilkår ligger vedlagt.

Vi fatter samtidig vedtak om saksbehandlingsgebyr i sats 4, på kr 137 000,-.

Vedtakene kan påklages innen tre uker.

Vi viser til søknad om utslipp av rensset avløpsvann fra Fennefoss renseanlegg i Evje og Hornnes kommune, datert 30.08.2024 med vedlegg/rapport/utredning. Vi viser også til øvrig kommunikasjon i saken.

1 Vedtak

1.1 Vedtak om tillatelse

Statsforvalteren i Agder gir tillatelse til Evje og Hornnes kommune til utslipp av rensset kommunalt avløpsvann fra Evje tettbebyggelse. Tillatelsen med krav og vilkår ligger vedlagt.

Tillatelsen gjelder fra 14. november 2025/dags dato.

Tillatelsen er gitt etter forurensningsloven § 11, jf. §§ 16, 22 og 40, og forurensningsforskriften § 14-4.

1.2 Vedtak om saksbehandlingsgebyr

Evje og Hornnes kommune skal betale et gebyr for Statsforvalterens saksbehandling, jf. varsel om gebyr i brev av 17. februar 2025. Gebyret fastsettes til kr 137 000,-, som tilsvarer sats 4 for arbeid med fastsettelse av nye og endring av tillatelser. Vedtaket om gebyr er gjort etter forurensningsforskriften § 39-4. Miljødirektoratet vil ettersende faktura med innbetalingsblankett. Gebyret forfaller til betaling 30 dager etter fakturadato.

1.3 Frister

Evje og Hornnes kommune skal utarbeide/oversende/redegjøre for følgende innen angitte frister:

Tabell 1.3.1: Viser oversikt over krav med spesifikke frister satt i tillatelsen

Dokumentasjon/utredning	Frist	Henvisning til pkt. i tillatelsen
Oppdatere miljørisikovurderinger av det samlede avløpssystemet	Årlig	2.6.1
Oversendelse av oppdatert helhetlig handlingsplan for kommunens avløpssystem, inkludert: - Plan for trinnsvis tilknytning av enheter innenfor tettbebyggelsen, jf. plan og bygningsloven § 27-2 og forurensningsforskriften § 11-3 punkt k) - Plan for fornying av avløpsnett - Plan for å redusere tilførsler av overvann og annet fremmedvann til det kommunale avløpssystemet.	01.01.2028	2.7
Oppdatere tiltaksplan for å redusere tilførsler av overvann og annet fremmedvann til det kommunale avløpssystemet samt vurdere behov for rensing av forurenset overvann	01.01.2028	3.1.3
Dokumentere årlige utslippsmengder fra overløp	Første gang: 01.01.2028 Deretter årlig	3.1.4, 11.2
Gjennomføre planlagte tiltak for å redusere innlekking av fremmedvann og utslipp fra overløp	Kontinuerlig	3.1.3, 3.1.4
Sanere overløp som er i strid med tillatelsen	31.12.2030	3.1.4, 3.2
Innføre systematisk kartlegging av utlekking fra ledningsnett	31.12.2026	3.1.5
Gjennomføre planlagte tiltak for å redusere utlekking	Kontinuerlig	3.1.5
Dokumentere ledningsnettets virkningsgrad	Første gang: 31.12.2027 Deretter hvert 3. år	3.1.5, 11.2
Oppfylle nye krav til sekundærrensing	01.01.2026	3.2

Sende inn forslag til oppdatert overvåkingsprogram	Første gang: 31.12.2026 Deretter hvert 3. år	8.1 og 8.2
Legge inn overvåkingsdata i Vannmiljø	Innen 1.3, hvert 3. år	8.4
Oppdatert oversikt over påslipp. Krav til vurdering av påslipp i miljørisikovurderingen.	Kontinuerlig	
Etablere system for vurdering av energiforbruk	31.12.2028	9.1
Rapportere avløpsdata til forurensningsmyndighetene via Altinn	Årlig innen 1.3.	11.1
Rapportere driftsdata og vurdering av driften som vedlegg til Altinn-skjema	Årlig innen 1.3.	8.3 og 11.2

Se også tillatelsen.

2 Kort om bakgrunnen for saken

Evje og Hornnes kommune har en utslippstillatelse for Fennefoss avløpsrenseanlegg datert 25.02.2013 (2013.031.T). Tillatelsen er ikke endret siden den gang. Tillatelsen fra 2001 inneholder vilkår som sier at ved *ombygging av renseanlegg og/eller en økning av tilført avløpsvann på minst 25% eller 5000 pe regnet fra 2007*, så vil rensekravene bli tilsvarende minimumskravene i forurensningsforskriften § 14-2.

I brev til daværende Fylkesmannen i Agder, informerte Evje og Hornnes om at vannmengdene og tilførselen hadde økt vesentlig, og at Fennefoss avløpsrenseanlegg dermed har krav om å tilfredsstille rensekravet for sekundærrensing. Under tilsyn ved renseanlegget i 2020, ble det avdekket at kommunen ikke har overholdt grenseverdiene og mangler plan for oppgradering av renseanlegget og sanering av ledningsnettet. Utslippstillatelsen er i seg selv også relativt gammel, og Statsforvalteren har vurdert at det er behov for en oppdatering av tillatelsens vilkår.

I brev om behov for handlingsplan for å innføre sekundærrensing, datert 21. april 2021, ba Statsforvalteren kommunen legge en plan for å innføre sekundærrensing ved renseanlegget for å sikre fremdrift. I 2024 startet Evje og Hornnes kommune prosessen med å oppgradere og bygge om Fennefoss renseanlegg for å oppnå rensegrad som tilfredsstiller krav til sekundærrensing. 30. august 2024 mottok Statsforvalteren søknad om ny utslippstillatelse til Fennefoss renseanlegg, og i telefonsamtale 28. mai 2025, informerte dere om at nytt rensetrinn var under utbygging med forventet ferdigstillelse i midten av august 2025.

Fennefoss renseanlegg var inntil 2025 et mekanisk/kjemisk avløpsrenseanlegg som baserer seg på primærfelling. Anlegget besto av rist, sandfang, kjemikaliedosering, flokkulering og deretter sedimentering. Anlegget skal i løpet av 2025 bygges om til å inkludere et sekundærrensetrinn. Det nye biologiske rensetrinnet vil bestå av to MBBR-reaktorer som er dimensjonert for å håndtere en organisk belastning på 4000 pe (BOF₅).

Minimum og gjennomsnittlig forventet renseeffekt etter ombygging, samt omsøkte grenseverdier er vist i tabell 2.1. Kommunen søker om utslippstillatelse i tråd med minstekravene i forurensningsforskriften kapittel 14.

Tabell 2.1. Omsøkte utslippsgrenseverdier

Parameter	Minimum forventet renseeffekt [%]	Gjennomsnittlig forventet renseeffekt [%]	Omsøkte krav
BOF ₅	70	90-95	Minst 70 % reduksjon eller at utslippskonsentrasjonen ikke overstiger 25 mg O ₂ /l
KOF _{Cr}	75	-	Minst 75 % reduksjon eller at utslippskonsentrasjonen ikke overstiger 125 mg O ₂ /l
SS	-	90-95	-
P _{tot}	90	85-95	90 % reduksjon
N _{tot}	20	20-35	-

2.1 Rettslig utgangspunkt

Forurensningsloven

Når Statsforvalteren vurderer om tillatelse til tiltak som representerer en fare for spredning av forurensning, skal gis, og eventuelt på hvilke vilkår, skal vi legge vekt på de forurensningsmessige ulempene ved tiltakene sammenholdt med fordeler og ulemper tiltakene for øvrig vil medføre, jf. forurensningsloven § 11 siste ledd. I vurderingen vil vi særlig ta i betraktning i hvilken grad de omsøkte tiltakene er akseptable sett i lys av forurensningslovens formål og retningslinjer i §§ 1 og 2.

Avløpsanlegg trenger tillatelse etter forurensningslovens bestemmelser, jf. forurensningsloven §§ 11 og 16, og forurensningsforskriften § 14-4.

Statsforvalteren har en generell adgang til å endre utslippstillatelsen når det har gått ti år etter at den er gitt jf. forurensningsloven § 18 tredje ledd.

Forurensningsforskriften del 4 – Avløp

EUs avløpsdirektiv er tatt inn i norsk rett gjennom blant annet forurensningsforskriften kapittel 11 og 14 med vedlegg.

Forurensningsforskriften kapittel 14 gjelder for utslipp av kommunalt avløpsvann fra tettbebyggelser med samlet utslipp større enn eller lik 2000 pe til ferskvann og til elvemunning, eller større enn 10 000 pe til sjø. Kapittel 14 gjelder ikke for utslipp av sanitært avløpsvann fra avløpsrenseanlegg med utslipp mindre enn 50 pe.

Statsforvalteren er forurensningsmyndighet etter kapittel 14, jf. forurensningsforskriften § 14-3 og rundskriv T-3/12. I henhold til forurensningsforskriften § 14-4, kan ingen sette i verk nye utslipp eller øke utslipp vesentlig uten at utslippstillatelse er gitt.

Forurensningsforskriften § 14-6 har krav om at avløpsvann med utslipp til følsomt område skal gjennomgå fosforfjerning, og eksisterende renseanlegg som endres vesentlig skal i tillegg gjennomgå sekundærrensing. Kravene i forurensningsforskriften kapittel 14 er imidlertid minimumskrav for utslipp av kommunalt avløpsvann og Statsforvalteren kan stille strengere krav for å ivareta målene i vannforskriften om god tilstand.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldlovens forvaltningsmål i §§ 4 og 5 ligger til grunn for Statsforvalterens myndighetsutøvelse. Videre skal prinsippene i §§ 8 til 12 om bl.a. kunnskapsgrunnlag, føre-var-tilnærming og samlet belastning legges til grunn som retningslinjer når Statsforvalteren treffer beslutninger som berører naturmangfold. De aktuelle rettsprinsippene omfatter:

kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet, økosystemtilnærming og samlet belastning, kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver og til sist prinsippet om bruk av miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Vannforskriften

Vannforskriften inneholder forpliktende miljømål om at myndighetene skal sørge for at alle vannforekomster skal oppnå god kjemisk og økologisk tilstand innen 2027 med mindre det er gitt unntak med hjemmel i forskriften § 9 eller § 10.

Ved økte utslipp til en vannforekomst med dårlig kjemisk og/eller økologisk tilstand, må forurensningsmyndigheten vurdere om økningen er til hinder for å oppnå miljømålene. I henhold til vannforskriftens § 4, skal tilstanden i overflatevann beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand. Det betyr at forurensningsmyndigheten ikke kan gi tillatelse til utslipp som kan føre til at tilstanden i en vannforekomst "forringes" eller som fører til at det er fare for at miljømålet ikke nås.

Plan- og bygningsloven

Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) § 27-2, stiller krav om at bortledning av avløpsvann skal være sikret i samsvar med forurensningsloven før opprettelse eller endring av eiendom til bebyggelse eller før oppføring av bygning blir godkjent.

Nasjonalt prioriterte stoffer

Forurensningsmyndighetene har et mål om å kontinuerlig redusere utslipp av nasjonalt prioriterte stoffer (se vedlegg 1 i tillatelsen) med mål om at utslipp av slike stoffer blir stanset.

2.2 FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030.

FNs bærekraftsmål ble vedtatt høsten 2015 og består av 17 mål og 169 delmål. Målene skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn. De handler om å oppnå bærekraftig utvikling langs tre dimensjoner: økonomisk, sosialt og miljømessig.

Norge er forpliktet til å jobbe for at verden når målene innen 2030. Regjeringens plan for å nå bærekraftsmålene i Norge er lagt frem i Meld. St. 40 (2020-2021) «Mål med mening».

FNs bærekraftsmål nummer 6 handler om bærekraftig vannforvaltning, og enkelte delmål har vekt på tema som berører avløpssektoren, jf. delmål 6.1–6.4.

3 Statsforvalterens vurdering

3.1 Begrunnelse for vedtaket

Statsforvalteren vurderer at den aktuelle søknaden skal behandles etter forurensingsloven §11 ettersom tillatelsen er totalrevidert etter ny mal og ikke kun inneholder mindre endringer. Tidligere tillatelse er over 10 år gammel.

Avløpssektoren ivaretar samfunnskritiske funksjoner, og god avløpshåndtering er avgjørende for helse og miljø. Det er i tillegg til FNs bærekraftsmål satt nasjonale mål for denne sektoren. Statsforvalterens beslutning om å fastsette krav i tillatelser for avløpsanlegg vektlegger spesielt bærekraftig vannhåndtering og sirkulær økonomi. Det er nødvendig å oppgradere avløpsanleggene for å sikre en framtidsrettet og bærekraftig avløpssektor.

En av utfordringene knyttet til å oppnå bærekraftsmålene innenfor avløpssektoren i Norge, er at mye av ledningsnettene er gammelt, og det er i tillegg for lav fornyelsestakt. Dette kan føre til spredning av urensede avløpsvann til vannforekomster og drikkevannsnett og øke risikoen for smittsomme sykdommer. Å tilpasse vann- og sanitærsystemene til forventede klimaendringer, som økt nedbør, flom og havnivåstigning vil være en stor utfordring i mange kommuner. Derfor har tillatelsen et tydelig fokus på vedlikehold av ledningsnettene, med henvisning til bærekraftsmål 6.1–6.4.

Statsforvalteren har lagt vekt på hva som kan oppnås ved bruk av de beste tilgjengelige teknikker. I tillegg til retningslinjene i forurensingsloven, er også prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 og føringene i vannforskriften lagt til grunn for vår vurdering. Videre har statsforvalteren utarbeidet vilkårene i tillatelsen på bakgrunn av en samlet vurdering av bestemmelsene i forurensningsforskriftens del 4 om avløp, og særlig kapittel 14.

Forurensningsmessige ulemper og negative miljøkonsekvenser

Gitt at avløpsrenseanlegget driftes i tråd med vilkårene satt i tillatelsen, vil utslippet etter vårt syn ikke medføre nevneverdige forurensningsmessige ulemper for omgivelsene, og tilstanden i resipienten vil ikke påvirkes nevneverdig.

Vurdering av prinsippene i naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven kapittel II gir føringer for forvaltningens vurdering av konsekvenser for naturmangfoldet i sine vedtak. I henhold til § 7 skal prinsippene i §§ 8-12 vurderes i alle beslutninger som berører naturmangfoldet. Prinsippene skal inngå i vurderingen av om tillatelsen skal gis, og på hvilke vilkår.

Kunnskapsgrunnlaget for vurderingen jf. naturmangfoldloven § 8, er basert på informasjon fra artsdatabankens artskart, Vann-nett, Vann-miljø og Naturbase. I tillegg er relevante resipientundersøkelser inkludert i vurderingen. Etter Statsforvalterens vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om naturmangfoldet og virkninger på naturmangfoldet. Før-var prinsippet kommer dermed ikke til anvendelse jf. naturmangfoldloven § 9. Det er kjent at det er truede fuglearter registrert i området rundt Fennefoss renseanlegg og resipienten. På bakgrunn av

utslippets karakter og sannsynlige effekter i resipienten, mener vi tiltaket ikke vil påvirke det registrerte naturmangfoldet i nevneverdig grad jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal påvirkningen på et økosystem vurderes ut fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli utsatt for. Til tross for at det er flere avløpsanlegg som har utslipp til Otra oppstrøms og nedstrøms utslippspunktet for Fennefoss renseanlegg, viser resipientundersøkelsen utført av NIVA i 2023 at Otra i utslippsområdet har svært god økologisk tilstand. Undersøkelsen konkluderer videre med at utslippet fra Fennefoss renseanlegg ikke ser ut til å ha noen påviselig negativ effekt på vannkvaliteten i Otra. Denne tillatelsen vil regulere et allerede eksisterende utslipp. Etablering av nytt sekundærrensetrinn og oppdatering av tillatelsen vurderes av Statsforvalteren til å bidra til å redusere utslippene fra anlegget og dermed ytterligere bedre situasjonen i resipienten. Vi ser det derfor som lite sannsynlig at utslippet vil bidra til en økt samlet belastning på naturmangfoldet.

Statsforvalteren viser for øvrig til naturmangfoldloven § 11. *Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.*

Vurdering av prinsippene i vannforskriften

Statsforvalteren har vurdert søknaden etter kravene og miljømålene i vannforskriften. Vannforskriften setter krav om god økologisk- og kjemisk tilstand i vannforekomstene, og at det skal utarbeides sektorvis tiltaksplaner for å sikre at miljømålene nås jf. vannforskriften kapittel 2. Dersom tiltak fører til at vannforekomstene endrer tilstandsklasse i negativ retning vil det foreligge en forringelse. Etter vannforskriften kan ikke nye inngrep eller ny aktivitet tillates i en vannforekomst som ikke vil nå miljømålet om god tilstand, med mindre visse vilkår er oppfylt, jf. vannforskriften § 12. Statsforvalteren har derfor vurdert om vannforskriften er til hinder for at det kan gis tillatelse etter forurensningsloven.

Statsforvalteren vurderer at utslippet fra Fennefoss avløpsrenseanlegg ikke vil innebære ny aktivitet som vil medføre forringelse av vannforekomstens økologiske og kjemiske tilstand. Vannforskriftens § 12 kommer derfor ikke til anvendelse i dette tilfellet.

For å følge med på om utslippet ikke medfører negativ påvirkning på resipienten, er det i utslippstillatelsen stilt krav om jevnlig resipientovervåking. Dersom overvåkingen viser at tilstanden på sikt blir dårligere, kan det bli aktuelt å stramme inn på rensekravene i tillatelsen, jf. forurensningsloven § 18.

Vurdering av tekniske forhold og utslippskontroll

Fennefoss renseanlegg ble i 2025 oppgradert med et biologisk sekundærrensetrinn, og vi legger til grunn at rensetrinnet er dimensjonert slik at anlegget skal klare belastning på maksuke og vil rense i henhold til tillatelsens grenseverdier.

Representativ prøvetakning er presisert i forurensningsforskriften § 14-11. Tilstrekkelig antall prøver er avgjørende for å ha oversikt over utslippssituasjonen og for å fange opp variasjonen i utslippene fra avløpsrenseanlegget. Minstekravet i forskriften er tolv innrapporterte prøver for et avløpsrenseanlegg på 1000 til 10 000 pe. På bakgrunn av sammensetningen av avløpsvannet som tilføres anlegget, vurderer Statsforvalteren at dette er tilstrekkelig for å oppnå representativitet og godt nok vurderingsgrunnlag. Vi vil likevel påpeke at Evje og Hornnes kommune må ta ytterligere prøver dersom mer enn to analyseverdier ikke oppfyller rensekravene grunnet unormale hendelser jf. forurensningsforskriften § 14-13. Vi understreker at dette betyr at Evje og Hornnes kommune må

ha rutiner for å ta supplerende prøver dersom én eller flere prøver strykes, slik at antall innrapporterte prøver ikke er lavere enn tolv. Et dårlig prøveresultat er i seg selv ikke gi grunnlag for å kunne stryke en prøve. Avviket må skyldes hendelser som strømbrudd, akutt forgiftning av biorenssetrinn, mv.

Konklusjon

Statsforvalteren har vurdert søknaden og konkludert med at utslippet er akseptabelt sett i lys av forurensningslovens formål og retningslinjer i §§ 1 og 2. Etter en samlet vurdering av de forurensningsmessige ulempene med utslippet fra Fennefoss avløpsrenseanlegg sammenholdt med fordeler, fastsetter vi ny utslippstillatelse til Evje og Hornnes kommune.

Vi forutsetter at avløpsanlegget drives i samsvar med vilkårene som følger av tillatelsen og forurensningsregelverket for øvrig.

Denne tillatelsen fritar ikke Evje og Hornnes kommune fra å innhente nødvendige tillatelser etter andre lover eller plikt til å overholde bestemmelser og påbud som gis med hjemmel i slike lover.

3.2 Begrunnelse for utvalgte vilkår og krav

3.2.1 Tillatelsens ramme

Evje og Hornnes kommune har i sin søknad estimert den tilførte mengden organisk stoff til avløpsrenseanlegget til å være 3004 pe (BOF₅) i dag. Av dette er 2670 pe fra fast bosatte. Beregningene er gjort etter NS9426. Det nye renseanlegget er dimensjonert for å ta imot 4000 pe, som også tilsvarer estimert tilført pe/stoffmengde i 2050. Statsforvalteren vurderer at rammen kan settes til maksimal dimensjonert kapasitet ved renseanlegget, men understreker at dersom det faktiske utslippet overskrider grenseverdiene satt i tillatelsens vilkår, så vil dette være i strid med tillatelsen. Dersom det viser seg at anlegget ikke har stor nok kapasitet, må kommunen presentere en konkret plan for å øke kapasiteten jf. punkt 1.1. i tillatelsen. En overskridelse av rammen vil også være i strid med tillatelsen selv om grenseverdiene i tillatelsen overholdes. Kommunen må da sende inn dokumentasjon på at anlegget har kapasitet til å behandle mottatt mengde pe og søke om endring av utslippstillatelsen.

3.2.2 Utslipp til vann (pkt. 3 i tillatelsen)

Organisk stoff

Resultatet fra den siste utførte resipientundersøkelsen i 2023, viser at Otra er lite påvirket av dagens utslipp fra Fennefoss avløpsrenseanlegg. Etter planlagt oppgradering av renseanlegget med sekundærrensetrinn er gjennomført, forventes økt rensegrad og ytterligere utslippsreduksjon sammenlignet med dagens utslipp.

Dagens anlegg renser innenfor kravene satt i gjeldende tillatelse, men overholder ikke sekundærrensekravet, jf. forurensningsforskriften § 14-2.

Det nye sekundærrensetrinnet forventes å bedre renseeffekten ved renseanlegget. Forventet minimum renseeffekt etter ombygging vil være tilsvarende kravene satt i forurensningsforskriften for BOF₅ og KOF_C. Ettersom rensetrinnet er helt nytt og at resipientundersøkelsen viste at dagens utslipp ikke ser ut til å ha noen påviselig negativ effekt på vannkvaliteten i Otra, har statsforvalteren vurdert at det er tilstrekkelig å sette vilkår i samsvar med minstekravene i forskriftens kapittel 14. MMBR-renseanlegg forventes å rense langt bedre enn minimumskravene i forskrift, og Evje og Hornnes opplyser også i sin søknad om at de forventer en rensegrad opp mot 90-95 % for BOF₅. Dersom det viser seg at renseanlegget over tid renser stabilt betydelig bedre enn minstekravet i

forskriften eller dersom tilstanden i vannforekomsten endres, vil Statsforvalteren vurdere å stramme inn utslippsgrenseverdiene.

Næringssalter

Fosfor regnes som begrensende faktor for eutrofiering i ferskvanns-resipienter. Tilstanden i Otra i strekningen mellom Byglandsfjord og Breidflå er samlet klassifisert med moderat tilstand, men er klassifisert med svært god tilstand for den fysisk-kjemiske parameteren fosfor.

I resipientundersøkelsen gjennomført av NIVA i 2023 ble vannforekomsten vurdert til å ha høy artsrikdom av begroingsalger der flere av de registrerte artene er kjent for å trives i næringsfattige og sure vann. Eutrofieringsindeksen PIT (begrøingsalger) viste svært god tilstand. NIVA konkluderte med at resipienten har svært god økologisk tilstand, basert på resultater fra resipientovervåkingen.

Det er gjennomført 2 bunndyrsundersøkelser i regi av NORCE. Undersøkelsen i 2020 indikerer moderat tilstand, mens undersøkelsen fra 2021 indikere god tilstand. Det er betydelig usikkerhet knyttet til resultatene i disse undersøkelsene.

Vi har satt kravet til rensing av fosfor likt som minimumskravet i forurensningsforskriften. Dette er en videreføring av kravet i den tidligere tillatelsen, og vi vurderer at rensekravet på 90 % rensegrad vil være tilstrekkelig for å ivareta resipienten. Dersom tilstanden i vannforekomsten endres kan Statsforvalteren fastsette strengere rensekrav.

På bakgrunn av avløpsrenseanleggets størrelse, klassifiseringen av miljøtilstanden i Otra og at nitrogen ikke er begrensende faktor for eutrofiering i ferskvanns-resipienter, har vi ikke satt krav om nitrogenrensing. Det er heller ikke satt krav i forurensningsforskriftens kapittel 14 om rensing og måling av nitrogen i avløpsvannet for avløpsrenseanlegg mindre enn 10 000 pe i følsomt område.

3.2.2 Utslipp til luft og støy (pkt. 4 og 5 i tillatelsen)

Statsforvalteren har valgt å sette vilkår for lukt og støy i tillatelsen da dette kan gi ulemper for nærmiljøet. Evje og Hornnes kommune søkte om videreføring av grenseverdiene for støy i tillatelsen fra 2013 for Fennefoss avløpsrenseanlegg. Det vises til at biotrinnet etableres i eksisterende bygningsmasse, og at det dermed ikke forventes å bli endring i støynivå. Renseanlegget ligger ca. 290 meter unna nærmeste boligbebyggelse. Vi vurderer at dagens grenseverdier vil være tilstrekkelig for å ivareta nærområdet og har valgt å videreføre støygrensene etter ønske fra kommunen. Kravene vil sikre at avløpsanlegget blir driftet slik at naboer ikke utsettes for mer støy enn det som er ansett som å være akseptabelt for denne type virksomhet. Statsforvalteren vurderer videre at vilkårene som er satt i tillatelsen er mulig å oppnå uten betydelige tiltak.

Når det gjelder lukt, viser kommunen til at den mest luktbelastende luften fra renseprosessen vil passere et luktfjerningsanlegg før den slippes ut. De informerer videre om at det skal etableres et helt nytt anlegg for luktfjerning i 2025, som vil føre til enda bedre kontroll på lukt. Diffuse luktutslipp vil likevel kunne finne sted ved utkjøring av slamcontainere og ved tilkobling for mottak av eksternt slam. Ettersom nærmeste boligområde ligger langt unna, har vi i tillatelsen kun satt vilkår om luktrisikovurdering, registrering og oppfølging av klager på lukt og at kommunen må ha oversikt over kilder til lukt. Dersom luktulempen oppstår, kan Statsforvalteren kreve at det gjennomføres luktmålinger.

3.2.4 Ledningsnett (pkt 3.1 i tillatelsen)

Statsforvalteren har i tillatelsen satt vilkår om avløpsnettets funksjon, vedlikehold og fornying. Kommunen skal prioritere tiltak for overvannshåndtering og sørge for at spillvannsnettets ikke vil bli overbelastet av fremmedvann.

Avløpsnettets i Evje tettbebyggelse er bygd som et separatsystem, men det opplyses i søknad og i kommunens hovedplan for vann og avløp om at det er høy fremmedvannsandel i avløpsnettets, på ca. 51% i 2023. Innlekking av fremmedvann kan skyldes både feilkoblinger og innlekking av grunnvann. Klimaendringer vil føre til høyere nedbørintensiteter, som igjen vil føre til økt fremmedvannsandel til renseanlegget. Vi mener derfor at det er nødvendig at kommunen skal systematisk gjennomføre tiltak for å redusere andelen fremmedvann i ledningsnettets for å unngå dårlig renseeffekt og økt overløpsutslipp.

Fennefoss avløpsrenseanlegg har per i dag ikke påslipp fra industri, men har inkludert en forventet økning i påslipp fra industri frem mot 2050. Virksomheter med påslipp til kommunalt nett kan ha stor påvirkning på driften av renseanlegget. Vi har derfor stilt krav om at kommunen skal ha oversikt over alle påslipp og at disse skal vurderes med hensyn til miljørisiko.

I søknaden har Evje og Hornnes kommune beregnet kommunens tilknytningsgrad til å være ca. 95-96 %. Kommunen skal arbeide for å bedre tilknytningsgraden til renseanlegget innen 2030. Statsforvalteren mener derfor det er rimelig å sette krav om å utarbeide og jevnlig oppdatere en tiltaksplan med mål for å oppnå 98 % tilknytningsgrad i Evje tettbebyggelse, jf. forurensningsforskriften § 11-3 punkt k).

Evje og Hornnes har ikke kvantifisert virkningsgraden i avløpsnettets, men basert på renseeffekt, overløp og fremmedvann, er det indikasjon på at virkningsgraden er lavere enn ønsket og at det er flere utfordringer knyttet til effektiviteten i avløpssystemet. Det er behov for tiltak for å bedre virkningsgraden, og vi har i tillatelsen satt krav om at virkningsgraden i avløpsnettets skal kartlegges. Oppdatert handlingsplan skal oversendes til Statsforvalteren i Agder innen 01. januar 2028 med et mål om at virkningsgraden i avløpsnettets ikke skal reduseres mer enn 5 % frem til utgangen av 2030 og deretter et mål om maksimalt en reduksjon på 3 % over året.

Kommunen har i sin hovedplan for vann og avløp lagt opp til en fornyelsestakt på 0,7 % med et mål om å redusere fremmedvannsandelen til under 36 % innen 2033. Med den planlagte fornyelsestakten, vil det ta 140 år å fornye hele avløpsnettets. Det kan være utfordrende å redusere fremmedvann til under 36% innen 8 år med så lav takt og det kan føre til at renseanlegget vil ha problemer med å opprettholde virkningsgraden. Det er viktig at kommunen jevnlig vurderer om fornyelsestakten er tilstrekkelig for å nå kravene i tillatelsen.

3.2.6 Avfall og avløpsslam (pkt. 3.2 i tillatelsen)

Plikt til å sørge for at all håndtering av avfall skjer i samsvar med forurensningsloven og avfallsforskriften er konkretisert i tillatelsens punkt 6. Kommunen opplyser i sin søknad at de ikke skal behandle avløpsslam ved Fennefoss renseanlegg, kun avvanning av slam før dette sendes til godkjente aktører for slamkompostering. Avløpsslam som ikke behandles på stedet forbehandles slik at det egnest for transport til behandlingsanlegg. Vi har valgt å sette standardvilkår for håndtering av avløpsslam som omfatter rapportering og prøvetakning.

3.2.8 Resipientovervåking (pkt. 8 i tillatelsen)

I henhold til forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften), skal tilstanden i vannforekomster overvåkes for å se hvordan utslipp fra ulike virksomheter påvirker tilstanden og dokumentere om utslippene fører til redusert vannkvalitet eller at miljømål ikke nås, jf. vannforskriften §§ 4 og 18.

Selv om resipientundersøkelse utført av NIVA i 2023 konkluderer med at utslippet fra avløpsrenseanlegget ikke påvirker Otra i nevneverdig grad, vurderer Statsforvalteren det som nødvendig å overvåke hvordan utslippene vil kunne påvirke tilstanden i resipienten over tid. Resipienten er klassifisert med moderat tilstand i Vann-nett, og det er viktig at utslippet ikke bidrar til å forverre tilstanden eller er til hinder for at resipienten oppnår miljømålet om god tilstand.

Det er i tillatelsen satt som vilkår at Evje og Hornnes kommune skal utføre regelmessig overvåking av vannkvaliteten i Otra. Overvåkingen skal gjennomføres i samsvar med vannforskriftens bestemmelser for tiltaksorientert overvåking, jf. § 18 og vedlegg V punkt 1.3.

Overvåkingsprogrammet skal følge anbefalingene gitt i den til enhver tid gjeldende versjonen av veilederne «Overvåking av miljøtilstand i vann» (02:2009) og «Klassifisering av miljøtilstand i vann» (02:2018).

Overvåkingen skal videre gjennomføres i et intervall på minimum 3 år. Dette kravet er i tråd med gjeldende praksis for vilkårsstilling i avløpstillatelser.

4 Faktagrunnlag

4.1 Kort beskrivelse av avløpssituasjonen i Evje & Hornnes kommune og eksisterende renseanlegg

Evje og Hornnes kommune eier to renseanlegg, Fennefoss renseanlegg og Moi renseanlegg. Fennefoss avløpsrenseanlegg er i dag dimensjonert med en kapasitet på 4500 pe, men overholder per i dag ikke kravene til sekundærrensing. Moi renseanlegg er et mindre anlegg med tilknytning tilsvarende 40 pe. Renseanlegget har biologisk (aktiv slam, sequencing batch reactor) og kjemisk rensing, men også dette anlegget har vedvarende avvik og behov for vesentlig oppgradering eller utskiftning. Slam fra Moi renseanlegg leveres til Fennefoss renseanlegg hver 14. dag.

4.1.1 Lokalisering av renseanlegg og naturmangfold i området

Fennefoss avløpsrenseanlegg ligger på gnr./bnr. 42/21 i Evje og Hornnes kommune, og eies og driftes av kommunen. Området er regulert i område avsatt til vann- og avløpsanlegg i gjeldende reguleringsplan. Avstand fra renseanlegget til nærmeste bebyggelse er ca. 64 meter, og nærmeste nabo er Verksvegen 17 b, hvor Setesdal Dyresenter AS holder til. Renseanlegget ligger ca. 290 meter fra nærmeste boligbebyggelse.

Tilført mengde til anlegget gjør at anlegget omfattes av forurensningsforskriften kapittel 14, jf. forurensningsforskriften § 14-1. Renseanlegget hadde ifølge kommunens egenkontrollrapport for 2024 en belastning på 2796 pe (BOF₅). Dagens renseanlegg hadde ved søknadstidspunktet bare kjemisk rensing, og tilfredsstilte ikke kravene om sekundærrensing. Anlegget er i ettertid oppdatert med et sekundærrensetrinn.

Beregnet tilknytningsgrad innenfor tettbebyggelsen er estimert til å være 95,6-95,8 % avhengig av om tilknytningsgradet beregnes ved å se på antall abonnenter eller antall tilknytninger.

Naturmangfold i området

Det er i henhold til artsdatabankens artskart observert truede arter i området rundt Fennefoss renseanlegg og utslippspunktet i Otra. Av truede arter som er registrert i nærområdet, er svartrødstjert, som er klassifisert som sterkt truet, samt fiskemåke, sandsvale og gulspurv, som er sårbare arter.

4.1.2 Ledningsnett

Ledningsnettet i Evje og Hornnes er et separatsystem og består av ca. 38,7 km med spillvannsledninger og 22,4 km med overvannsledninger. Spillvannsnettet består i hovedsak av ledninger i plast (PVC og PE, 59 % og 2 %), men det er også deler som består av betong (17 %) og deler av ledningsnettet er av ukjent materiale (22 %). Det finnes ingen komplett oversikt over alder på alle ledningene, men kommunen gir indikasjoner på at store deler av ledningsnettet er gammelt og trenger utskiftning. Fornyelsen av ledningsnettet har en fornyelsestakt som ligger noe under Norsk Vanns anbefaling da de eldste delene av ledningsnettet er fra 70-tallet. Kommunen har i sin hovedplan for vann og avløp lagt opp til en fornyelsestakt på 0,7 %.

På ledningsnettet er det i dag totalt 22 pumpestasjoner som overvåkes av et driftskontrollanlegg. Pumpestasjonene er utstyrt med driftsoverløp, og timer med overløpsdrift logges. Det er også etablert et overløp ved innløpet til Fennefoss avløpsrenseanlegg. Kommunen informerer i sin søknad om utslippstillatelse at avløpsnettet ikke har noen driftsoverløp.

I søknaden opplyser Evje og Hornnes kommune om at beregnet fremmedvannandel i 2023 var ca. 51 % og at andelen fremmedvann har en sammenheng med nedbørsmengde. Det er spesielt de eldre delene av ledningsnettet som er utsatt for innlekking og strukturelle svakheter. Den store innlekkingen gir økt belastning på renseanleggene, dårligere renseeffekt, høyere kjemikalieforbruk og økt risiko for overløpsutslipp til resipienten Otra. Fremmedvann reduserer også kapasiteten i ledningsnettet og medfører unødvendige driftskostnader. Behov for tiltak på avløpsnettet og plan for gjennomføring er vurdert i kommunens hovedplan for vann og avløp, saneringsplan for vann og avløp strategiplan for reduksjon av fremmedvann.

Hovedplan for vann og avløp

Evje og Hornnes kommune sendte som vedlegg til søknaden om utslippstillatelse hovedplan for vann og avløp, saneringsplan for vann og avløp samt strategiplan for reduksjon av fremmedvann på ledningsnettet.

For å møte utfordringene med fremmedvann på ledningsnettet, har kommunen utarbeidet en saneringsplan for perioden 2024-2028 med prioriterte saneringsområder basert på kjente problemområder og innlekkingsdata. I tillegg planlegges det punktutbedringer og tilstandsvurdering av pumpestasjoner. Det legges opp til en fornyelsestakt på ca. 0,7 %. Kommunen har videre også lagt en strategiplan for reduksjon av fremmedvann for perioden 2023-2028 som består av én fase for bl.a. kartlegging (2023-2026) og én fase for prioritering og gjennomføring av tiltak (2027-2033).

Det langsiktige målet for kommunen er å redusere fremmedvannsandelen til under 36% innen 2033, oppnå god økologisk og kjemisk tilstand i resipientene, og sikre tilstrekkelig kapasitet og dokumentert vedlikehold av renseanlegg og ledningsnett.

4.1.3 Slamhåndtering

Fennefoss renseanlegg tar i dag imot septikslam fra avløp i spredt bebyggelse og kommunens egne renseanlegg (slamavskillere, minirensanlegg og tette tanker). Årlig tilføres ca. 2300 m³ slam. Slammet utjevnes før det føres til slamavvanner. Etter avvanning behandles rejeftvannet i anlegget og avvannet slam føres med transportskrue til slamcontainere. Slam fra renseanlegget leveres til godkjente aktører for slamkompostering.

4.1.4 Om planlagt renseanlegg

I søknaden fra Evje og Hornnes kommune fremkommer det at kommunen planlegger en biologisk renseløsning, *moving bed biofilm reactor*. I denne rensesprosessen vil man ta i bruk frie plastbærere med stort overflateareal hvor mikroorganismer danner biofilm. Biofilmbærerne sirkulerer i vannet, og biofilmen vil konsumere og bryte ned organisk materiale i avløpsvannet. Bioreaktoren vil luftes før å sørge for oksygentilførsel og bevegelse.

Slamseparasjon vil gjøres ved hjelp av sedimentering, før det ledes til fortykker og videre til slamavvanner.

Rensetrinnene kommunen planlegger er:

1. Primærrensetrinn: rist og sandfang
2. Sekundærrensetrinn: Biologisk rensing ved MBBR
3. Tertiærrensetrinn: Kjemikaliedosering med Ekoflock, flokkulering og sedimentering

Evje og Hornnes kommune har beregnet tilrenningen til Fennefoss renseanlegg for årene 2021-2023, og tilrenningen er estimert til å være:

- $Q_{dim} = 1225 \text{ m}^3/d = 51 \text{ m}^3/t$
- $Q_{maksdim} = 2891 \text{ m}^3/d = 120 \text{ m}^3/t$

Anlegget dimensjoneres for å kunne motta og behandle avløpsvann tilsvarende 4 000 pe (BOF₅) og 4 500 pe (hydraulisk belastning). Det forutsettes at videre arbeid med reduksjon av fremmedvann vil medføre at vannføringen til anlegget ikke vil øke i nær fremtid.

4.2 Resipientbeskrivelse og miljøtilstand

4.2.1 Områdeinndeling

Alle nedbørfelt med avrenning til kyststrekningen øst for Lindesnes fyr klassifiserte som følsomme områder, jf. forurensningsforskriften § 11-6 vedlegg 1 pkt. 1.2. Evje tettbebyggelse og utslippet fra Fennefoss avløpsrenseanlegg reguleres derfor etter forurensningsforskriften § 14-6.

4.2.2 Beskrivelse av resipient og tilstand i vannforekomsten

Fennefoss renseanlegg fører rensed avløpsvann ut i Otra mellom Byglandsfjord og Breidflå (vannforekomst ID: 021-893-R). Denne delen av Otra, er i Vann-Nett klassifisert som en stor, svært kalkfattig og klar elv. Resipienten er videre definert til å ha moderat økologisk tilstand. Klassifiseringen er basert på data fra bunnfauna, forsuringsindeks og fisk.

Ca. ti km oppstrøms Fennefoss avløpsrenseanlegg ligger Byglandsfjord kraftmagasin. Ut fra kraftmagasinet er vannføringen 15 m³/s. Vannføringen i Otra ved Fennefoss i 2023 var 116 m³/s ved middelavrenning og 11 m³/s ved alminnelig lavvannsføring i 2023. Minstevannsføringen fra Byglandsfjord var 15 m³/s samme år.

Elva påvirkes i middels grad av forsurening og i mindre grad av punktutslippet fra renseanlegg større enn 2000 pe.

Kjemisk tilstand i resipienten er ikke klassifisert. Denne delen av Otra er derimot påvirket av metaller fra Flåt gruver, men det anses å være i liten grad.

Resipientundersøkelse

NIVA gjennomførte i perioden april 2023 til april 2024 overvåking av Otra i forbindelse med utslipp fra Fennefoss renseanlegg. Resultatet av overvåkingen viste lave konsentrasjoner av næringsstoffer, organisk stoff og partikler både oppstrøms og nedstrøms utslippet og de fysisk-kjemiske støtteparametere total fosfor og total nitrogen indikerte svært god tilstand. Undersøkelser av begroingsalger i elva oppstrøms og nedstrøms utslippet indikerte svært god tilstand. Samlet sett klassifiserte NIVA tilstanden i Otra i dette området til å ha svært god økologisk tilstand og konkluderer med at utslippet fra Fennefoss renseanlegg ikke ser ut til å ha noen påviselig negativ effekt på vannkvaliteten i Otra.

NIVA viser også til teoretiske konsentrasjoner basert på utslippstall som viser at utslippet gir et ubetydelig bidrag til konsentrasjonene som måles i elva, både ved normal vannføring og i perioder når det kun renner pålagt minstevannføring. Utslippet av avløpsvann er relativt lite i forhold til den forholdsvis store vannføringen i Otra forbi utslippsstedet. Det forventes av utslippet av total fosfor, begrensende faktor for eutrofiering i ferskvann, kun bidrar til 2% av gjennomsnittskonsentrasjonen i elva selv ved minstevannføring.

5 Saksgang

Statsforvalteren behandler søknader i samsvar med forurensningsforskriften kapittel 36 om behandling av tillatelser etter forurensningsloven.

5.1 Korrespondanse

- Inspeksjon ved Fennefoss renseanlegg, 10.02.2020
- Inspeksjonsrapport, 04.03.2020
- Brev om behov for handlingsplan for å innføre sekundærrensing, 21.04.2021
- Møte om ombygging av Fennefoss renseanlegg, 29.11.2023
- Søknad om utslippstillatelse, 30.08.2024
- Ettersendt hovedplan for vann og avløp, 06.11.2024
- Høring av søknad og orientering om saksbehandlingstid, 03.03.2024
- Utkast til utslippstillatelse, 29.10.2025
- Evje og Hornnes sine kommentarer til utkast, 11.11.2025
- Vedtak om utslippstillatelse, 14.11.2025

5.2 Forhåndsvarsler og uttalelser

Saken er forhåndsvarslet i samsvar med forurensningsforskriften § 36-5. Saken ble blant annet sendt på høring til nabokommuner nedstrøms Otra, fylkeskommunen, NVE, naturvernforbundet og forum for natur og friluftsliv. For å nå allmennheten, ble også høringen annonsert i avisene Setesdølen og Fædrelandsvennen. Statsforvalteren vurderer at saken er opplyst og at berørte parter har fått anledning til å uttale som om saken. Frist for å gi uttalelse var 17. mars 2025. I forbindelse med høring av søknaden, kom det ikke inn noen høringsuttalelser.

Utkastet ble sendt til Evje og Hornnes kommune 29. oktober 2025.

5.2.1 Uttalelser og Evje og Hornnes kommunes kommentarer

I forbindelse med høring av søknaden, kom det ikke inn noen høringsuttalelser.

5.2.2 Kommentarer til utkast fra Evje og Hornnes kommune

Evje og Hornnes kommune kommenterer i tilbakemelding på utkast til utslippstillatelse datert 11. november 2025 at det i utkastet står at det planlagte renseanlegget vil ha et flotasjonstrinn, men at dette ikke stemmer. Slamseparasjon vil gjøres ved hjelp av sedimentering, før det ledes til fortykker og videre til slamavvanner.

Utover dette har Evje og Hornnes kommune ingen merknader til utkastet.

5.2.3 Statsforvalterens vurdering av kommentarer

Ved en inkurie har vi skrevet at det planlagte avløpsrenseanlegget vil ha et flotasjonstrinn. Etter tilbakemelding fra Evje og Hornnes kommune, er dette rettet opp. Endringen har ingen betydning for vilkårene i utslippstillatelsen eller vedtaket.

6 Klagerett

Evje og Hornnes kommune og andre med rettslig klageinteresse kan klage på vedtaket, inkludert gebyrsatsen. En eventuell klage bør inneholde en begrunnelse og hvilke endringer som ønskes. I tillegg skal andre opplysninger som kan ha betydning for saken, komme fram.

Klagefristen er tre uker fra dette brevet ble mottatt. En eventuell klage skal sendes til Statsforvalteren.

Statsforvalteren sender kopi av dette brevet med vedlegg til berørte i saken.

Med hilsen

Gunnar Ogwyn Lindaas (e.f.)
miljøverndirektør
Seksjon forurensning

Veronica Skjævestad
seksjonsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

1 Vedtak om utslippstillatelse